

KLASİK TÜRK EDEBİYATINDA NÜBÜVVET MÜHRÜ VE HASAN HİLMİ'NİN *LEVHA-İ MÜHR-İ ŞERİF* ADLI ESERİ

THE MOHR-E NABOVAT IN THE CLASSICAL TURKISH LITERATURE AND HASAN HİLMİ'S BOOK ENTITLED *LEVHA-E MOHR-E SHARİF*

Bünyamin TAŞ

Aksaray Üniversitesi

Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

bunyamintas@aksaray.edu.tr

ORCID: 0000-0002-0501-6496

ÖZ

Geliş Tarihi:

05.10.2022

Kabul Tarihi:

15.12.2022

Yayın Tarihi:

30.12.2022

Anahtar Kelimeler

Nübüvvet Mührü
Hasan Hilmi
Levha-i Mühr-i Şerif

Keywords

Mohr-e Nabovat
Hasan Hilmi
Levha-e Mohr-e Sharif

Modern dönem öncesi İslami edebiyatta başlıca işlenen konulardan biri Hz. Muhammed'dir. Müslüman şair ve yazarlar, peygamberlerini hem düzyazı hem de manzum eserlerinde sık sık anmıştır. Özellikle edebî eserlerde daha çok olağanüstü yönleri ile zikretmiştir. Bu doğrultuda Hz. Muhammed'in vücudunda yer alan fiziksel bir özelliği olup mucizevi anlamlar yüklenen nübüvvet mührü (hâtemü'n-nübüvve, hâtem-i nübüvvet, mühr-i nübüvvet) de edebiyatın konusu edilegelmiştir. Söz konusu fiziksel özellik, klasik Türk edebiyatında başlangıçtan itibaren ona olağanüstülük atfeden inançlar bağlamında konu edilmiştir. Klasik Türk edebiyatını üreten toplumda, zaman içinde, çeşitli rivayetlerden esinlenerek tasarlanan nübüvvet mührü modelleri levhalara çıkarılmak suretiyle mukaddes bir nesneye dönüştürülmüştür. Bu kutsal objenin olağanüstü güçleri bulunduğu da inanılmıştır. Hasan Hilmi'nin *Levha-i Mühr-i Şerifi* anılan inançların nihai ürünü olarak nitelenebilecek bir eserdir. Eserde bu levhaların ne gibi faydalar sağladığına dair inançlar konu edilmiştir. Ayrıca nübüvvet mührünü yansıttığına inanılan bir levha modeli de resmedilmiştir. Bu çalışmada, daha önce bilimsel bir yayının konusu olmayan Hasan Hilmi'nin *Levha-i Mühr-i Şerif* adlı eserinin incelemesi ve el yazması metninin çeviri yazıya aktarımı yapılmıştır.

ABSTRACT

One of the main themes in the literature of pre-modern Muslims is the prophet Mohammad. Muslims frequently mentioned their prophets both in their poems and in their prose works. The Prophet of Islam mentioned his extraordinary aspects, especially in literary works. In this context, mohr-e nabovat (the seal of prophethood), which is a physical feature in the body of the prophet Mohammad, and which has miraculous meanings after his death, has also been the subject of literature. The aforementioned bodily feature of prophet Muhammad has been the subject of the classical Turkish literature in the context of beliefs that accepted it as an extraordinary feature from the beginning. The society that created the classical Turkish literature, over time, took the models of mohr-e nabovat, which were inspired by various narrations, on plates and turned them into sacred objects. The people also believed that these sacred objects had extraordinary powers. Hasan Hilmi's *Levha-e Mohr-e Sharif* is a work that can be described as a result of these beliefs. In the work, he talked about the beliefs about what kind of benefits these plates provide for believers. He also painted a plate model believed to reflect the mohr-e nabovat. In this study, the analysis of Hasan Hilmi's work called *Levha-e Mohr-e Sharif*, which was not the subject of a scientific publication before, and the transcription of the manuscript text were made.

DOI: <https://doi.org/10.30783/neysosbilen.1184710>

Atıf/Cite as: Taş, B. (2022). Klasik Türk Edebiyatında Nübüvvet Mührü ve Hasan Hilmi'nin *Levha-i Mühr-i Şerif* adlı eseri. *Neşehir Hacı Bektaş Velî Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(4), 2364-2384.

Giriş

Klasik Türk Edebiyatında Nübüvvet Mührü

Temel esaslarını İslam kültüründen alan klasik Türk edebiyatı geleneğinin ana mevzularından biri Hz. Muhammed'dir. Bu geleneğe mensup her türden eserde, gerek mukaddimelerdeki salvele yoluyla olsun gerek manzum eserlerdeki naatler aracılığıyla olsun, ondan bahsedilmesi adeta zorunluluk mertebesinde bir teamüldür. Bu durumun doğal bir sonucu olarak Hz. Muhammed'e dair her şey klasik Türk şiirinde konu edilebilmiştir. Bazı konularsa şiirlerde diğer şiyer mevzularına nazaran daha yaygın ve geniş bir şekilde ele alınmıştır. Şiirin başlıca kaynağı ve aynı zamanda birinci muhatabı da olan duygular üzerinde daha etkili olduğundan olsa gerek, mucizeler ve bilhassa miraç hadisesi klasik Türk şiirinde yaygın ve ayrıntılı olarak işlenen konulardan olmuştur. Öyle ki gördüğü rağbetten ötürü miraç konusunu işleyen eserleri müstakil bir tür (mirâciye, mirâcnâme) kapsamına alma gereği duyulmuştur. Yine Hz. Muhammed'le ilgili türlerden biri olan mevlitleri de bu bağlamda değerlendirmek mümkündür. Zira her ne kadar doğum gibi bütünüyle doğal bir konuyu işliyor görünseler de mevlit telifindeki temel saikin Hz. Muhammed'in doğumunda yaşandığına inanılan olağanüstülükleri anlatmak olduğu, tür kapsamındaki eserlerin içeriğinden (Köksal, 2011: 26) kolayca anlaşılacaktır. Miraç ve mevlit manzumeleri gibi müstakil bir tür olacak kadar ayrıntılı ve sık ele alınmamakla birlikte nübüvvet mührü de naatlerde işlenen bir mevzu olarak karşımıza çıkabilmektedir (Yeniterzi, 1989: 414-417).

Nübüvvet mührü, Hz. Muhammed'in sırtında, iki kürek kemiği arasında, sol kürek kemiğine daha yakın bulunduğu rivayet edilen güvercin yumurtası büyüklüğündeki bene verilen addır (Sinanoğlu, 2007; Ceyhan, 2021). *Mühr-i nübüvvet, bâtem-i nübüvvet ve bâtemü'n-nübüvve* adlarıyla da anılır. İslami kaynaklar Hz. Muhammed'in bedeninde, tarif edilen yerde siğil, kist veya ben olarak nitelenebilecek bir et parçasının olduğu konusunda ittifak etmektedir (Ahatlı, 2001; Sinanoğlu, 2007; Emami ve Sharafaei, 1393; Ceyhan, 2021). İlgili kaynaklarda aktarılan bilgilerden anlaşıldığı kadarıyla her ne kadar bu et parçasına Hz. Muhammed'in kendisi herhangi bir olağanüstülük atfetmemiş olsa da tarihi süreç içerisinde onun peygamberliğinin delillerinden biri olarak algılanmaya başlanmıştır. Özellikle delâilü'n-nübüvve (peygamberliğin delilleri) ve şemâil (Hz. Muhammed'in fizikî özelliklerini konu edinen eserler) kitaplarında onun mucizelerinden biri olarak tarif edilegelmiştir. Buna göre söz konusu et parçası sıradan bir bedenî özellik olmayıp Tanrı'nın özel bir işareti, dolayısıyla bir nevi mühür olarak kabul görmüştür. Binaenaleyh muahharan mührün mevcudiyeti, nitelikleri ve anlamsal değeri üzerine çok geniş bir literatür ortaya çıkmıştır. Mührün, Hz. Muhammed'in bedenine doğuştan vurulmuş ilahi bir remz veya çocukluğunda melekler tarafından göğsü yarıldıktan sonra vurulmuş bir işaret olarak ortaya çıktığı yönündeki rivayetler bu kabildendir. Süleyman Çelebi'ye (ö. 1422?) ait olan aşağıdaki ilk iki beyit mührün adeta şimşek gibi parlayan olağanüstü bir yapıya sahip olduğu, Vechî'ye (XVII. yy.) ait üçüncü beyit mührün ilahi bir işaret olduğu ve Nâbî'ye (ö. 1712) ait olan son beyit ise mührün Hz. Muhammed'in son peygamber olmasının delili olduğu inançlarını aksettirmektedir:

“Çün mübârek arķasın açdı hümâm
Ol nübüvvet mühri berķ urdı tamâm

Sanaduñ toğdı cihâna âfıtâb
Yâĥu zulmetden göründi mâhitâb” (Yılmaz, 2014: 253)

“Nâme-i zâtın idicek inşâ
Aña mühr-i nübüvvet urdı Ĥudâ” (Yeniterzi, 1989: 415)

“Ĥüccet-i ĥatm-i rusüldür aña şâhid Ĥaķdan
Yetme mi zaĥr-ı şerîfindeki şekl-i ĥâtem” (Yeniterzi, 1989: 416)

Yine üzerinde iki satır hâlinde “*lâ-ilâhe illa'llâh* [Allah'tan başka tanrı yoktur.]” ile “*Muhammedün resûlu'llâh* [Muhammed Allah'ın elçisidir.]” ibareleri yazıldığı ve/veya “*Allâhu vahdehû lâ-şerîke leh* [Allah tektir ve ortağı yoktur.]” ve “*Tebabbah ente beysûrun. Teveceh baysu şî'te fe-inneke mansûrun* [Ferah ol (ey Muhammed), sen arslan gibi cesursun. Her nereye yönelirsen (Tanrı) yardımıyla galip olacaksın.]” yazıldığı yönündeki rivayetler de bu türdendir. Mezkûr rivayetlerin klasik Türk edebiyatındaki yansımaları, Yazıcıoğlu Mehmed'in (ö. 1451)

Muhammedîye'si (1449) ile Edirneli Nüvâzî'nin (XVII. yy.) *Hilye'sinden* (1635) alınan aşağıdaki beyitlerde görülebilir:

“Ukâşe anı görmeklige vardı
Görür keklük yumurtasınca vardı

Ne gördi gördi kim bir nür-ı berrâk
İki nürdan satır iderdi işrâk

Ki *lâ-ilâbe illa'llâh* yazılmış
Muhammeddür resûlu'llâh yazılmış” (Çelebioğlu, 1996: II/258)

“Ki anuñ cirm-i pâki içre mersüm
Şehâdet kavli olmuşdı merķüm

Dahı *Allahu vâhid* resmi dirler
O mührüñ dâhilindeydi muħarrer

Yazılmış hâricinde hem yine hûb
Teveccub hayşu şî'te resmi merķüb” (Soydan, 2002: 195)

Esasında nübüvvet mühründeki yazılara ilişkin son rivayetlerin hadis âlimlerince kuşkuyla karşılandığı anlaşılmaktadır (Ahatlı, 2001; Emami ve Sharafaei, 1393). Buna karşın tasavvufi çevrelerde ise oldukça geniş bir kabul görmüştür. Aynülkudât Hemedânî'nin (ö. 1131) *Tembûdât*'ından alınan aşağıdaki cümleler, mutasavvıflarca nübüvvet mührü bağlamında üretilen anlamlara dair fikir vermesi bakımından dikkate değerdir:

“Yazık, ne anlarsınız? Siyah beni, *lâ-ilâbe illa'llâh* çehresine hatem ve zinet olan *Muhammedün resûlu'llâh* mührü olarak bil! Şâhidin haddi (yanak), hâl (ben) olmaksızın asla kemal bulamaz. *Lâ-ilâbe illa'llâh* yüzünün güzelliği, *Muhammedün resûlu'llâh* beni olmadan asla mükemmelliğe ulaşamaz ve sûretlerde kendini gösteremez. Yüz binlerce âşkın canı, bu benin sırrına şahit olmuştur. İnsan ile Allah'ın likâsı arasında bir perde kalır, bu perde de kalkınca geriye Allah'ın cemâlinin likâsından başka bir şey kalmaz. Bu tek perde nedir? ‘Yanaktaki iki zülüften başka, yolun şahidi yoktur.’ işte bu makamdır (2016: 32).”

Bu kabulün bir sonucu olarak sonraki mutasavvıflar nübüvvet mührünün niteliği ve anlamı üzerine müstakil eserler de yazmaya başlamıştır. Emami ve Sharafaei'nin (1393) tespitlerine göre nübüvvet mührünün anlamı hakkında müstakil eser yazan ilk mutasavvıf, aynı zamanda bir İbni Arabî (ö. 1240) şarihi olan İsfahanlı Sâinüddîn Alî bin Muhammed Türke'dir (ö. 1431/32). İbn Türke'nin Arapça yazdığı eserinin adı ise *Esrâru Mübrî'n-Nübüvve'*dir. Takip eden dönemde nübüvvet mührüne yüklenen bu olağanüstü manevi cihetin veya başka bir deyişle ezoterik anlamların, onun zaman içinde resmedilerek adeta ikonografik bir öğeye ve uğur getirdiğine inanılan bir tılsıma dönüşmesine yol açtığı anlaşılmaktadır. İbn Türke'den yaklaşık üç asır sonra yaşayan Muhammed Hâdî bin Muhammed Hüseyin'in (XVIII. yy.) Haydarabad'da Farsça telif ettiği *Ziyâu'l-Uyûn* (1703) adlı eseri nübüvvet mührüne ilişkin mezkûr telakkileri göstermesi bakımından kayda değerdir. Eserde *Kur'an* ayetleri, melek adları, ehlibeyte mensup kimselerin adları, muhtelif rakam ve harflerden müteşekkil tılsımlar ve kanatlı melek çizimleri içeren değişik mühür formları resmedilmiştir. Yazar, Hz. Ali'ye atfen nübüvvet mührüne bakmanın faydasına yönelik bir inanış aktarır. Bu çalışmanın konusunu teşkil eden *Levha-i Mübr-i Şerîf* ve Mustafa Fevzî bin Nu'mân'ın (ö. 1924) aşağıda mevzubahis edilen eserinden de anlaşıldığı üzere sonradan Türk kültür ve edebiyatında da karşılık bulunduğu görülen söz konusu inanışı kısaca şu şekilde aktarabiliriz: Nübüvvet mührüne sabah namazından sonra bakan elli Hz. Âdem haccı, öğle namazından sonra bakan iki yüz Hz. İbrahim haccı, ikinci namazından sonra bakan beş yüz Hz. Musa haccı, akşam namazından sonra bakan yedi yüz Hz. İsa haccı, yatsı namazından sonra bakan bin Hz. Muhammed haccı yapmış, bin köle azad etmiş, bin aç kimseyi doyurmuş ve bin çıplağı giydirmiş gibi olur (1114: v. 2^b).

Yukarıda anılan eserin bir el yazma nüshasından alınmış örnek çizimler aşağıda görülebilir. İlk örnek “Bazı dualarda nübüvvet mührü bu şekilde yazılmıştır.” başlığıyla takdim edilmiştir. İç içe dikdörtgenler biçiminde resmedilen çizimin en dış çevresine değişik harf, rakam ve işaretler, bir alttaki iç dikdörtgenin çevresine besmele

ve Bakara Suresi'nin 255. ayeti (Âyetü'l-kürsî), merkez etrafında yer alan dikdörtgenin çevresine ise Âl-i İmrân Suresi'nin 18-19. ayetleri yazılmıştır. Çizimin merkezinde çeşitli harf ve sözcüklerin yazılı olduğu iç içe resmedilmiş üç daire vardır. Daireleri çevreleyen dikdörtgenin her bir köşesinde ise dört melekten birinin adı yazılmıştır:

Resim 1. Ziyâ'u'l-Uyûn, 1114: 3^a.

Aşağıdaki çizim ise “Nübüvvet mührü bu on beş dairede gizlenmiştir. Ona bakmanın birçok faydası zikredilmiştir.” serlevhasıyla takdim edilmiştir. Her biri iç içe iki daireden oluşan çizimlerde iç daireler ile dış daireler arasındaki çemberlere çoğunlukla güzel he (e) harfinin yer aldığı kırmızı mürekkeple yazılmış çeşitli harfler yerleştirilmiştir. Dairelerin ilkinde besmele ve Fatıha Suresi, iki ve üçüncüsünde Bakara Suresi’nin 255. ayeti (Âyetü’l-kürsî), dört ve beşincisinde besmele ve Fetih Suresi’nin ilk dört ayeti, altıncısında besmele ve Kevser Suresi, yedincisinde besmele ve Nasr Suresi, dokuzuncusunda besmele ve İhlas Suresi yazılı olup diğer dairelerde ise çoğunu anlamlandıramadığımız harf ve işaretler yer almaktadır:

Resim 2. *Ziyâ'u'l-Uyûn*, 1114: 3b.

Yine aynı eserden alınan aşağıdaki çizim ayet, huruf-ı mukattaa, çeşitli harf, rakam ve sembollerin yazıldığı geometrik şekillerden oluşması bakımından önceki iki örnekle ortak özelliklere sahip olmakla birlikte kanatlı melek resimleri içermesi bakımından kitaptaki diğer örneklerden ayrılmaktadır. Takip eden dört çizim ise kitaptaki daha sade varyantları örneklemek için alıntılanmıştır:

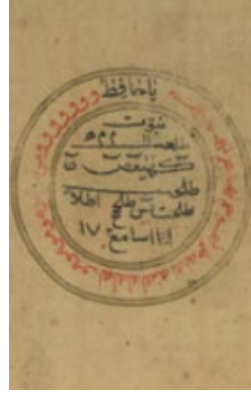
Resim 3. Ziyâ'u'l-Uyûn, 1114: 4a.

Resim 4. Ziyâ'u'l-Uyûn, 4b.

Resim 5. Ziyâ'u'l-Uyûn, 4b.

Resim 6. Ziyâ'u'l-Uyûn, 5a.

Resim 7. Ziyâ'u'l-Uyûn, 5a.

Yukarıdaki çizimlere benzer nübüvvet mührü formlarının, benzer inançlar çerçevesinde Türk kültüründe de karşılık bulunduğu anlaşılmaktadır. Nakşibendi-Hâlidî şeyhlerinden Gümüşhaneli Ahmed Ziyâ'üddîn'e (ö. 1893) mürit olan Mustafa Fevzî bin Nu'mân'ın *Şümûsu's-Sâfi fî-Erfâfi'l-Mustafâ* (1913) adlı manzum eserinde şeyhinden naklen yer verdiği ifadeler, özellikle tarikat çevrelerinde, nübüvvet mührünün adeta ikonografik çizimler aracılığıyla uğur getiren bir inanç nesnesine dönüştürüldüğünü göstermektedir:

“Şağ cihet tevḥîd idi başdan ṭaraf
Şol ṭaraf ism-i nebiyy-i zî-şeref

Ortada yazmış Ḥudâ-yı zü'l-celâl
Cümle-i mergûbe-i nuşret-me'âl

Ki *tebahbah ente beyşûr* kelimesi
Hem *teveccub ḥayşu şî'te* cümlesi

İnneke manşûr idi ḥatm-i kelâm
Bu idi mühr-i nübüvvet ve's-selâm

Türkcesi Allâhu a'lem şöyledir
Ben merâm itdikce rabbim şöyledir

Müsterîḥ ol ey nezîr ve ey beşîr
Her umûrî ben saña kıldım yesîr

Her ne istersen tevaccüh it aña
Nuşreti va'd eyledim muṭlağ saña

Hey'et-i mühr-i şerîf-i müsteṭâb
Böyledir Allâhu a'lem bi's-şavâb

Nûr-ı 'aynım ḥazret-i Aḥmed Ziyâ
Mürşid-i pâkım imâm-ı aşfiyâ

Ma'nevî emr-i celîl-i ḥâtemî
Böyle tertîb eyledi bu ḥâtemi

Hem teberrük vechile vaḳfeyledi
Virilür *iḥvâna mühr-i Aḥmedî'* (1913: 51)

Şümûsu's-Sâfi fî-Evfâfi'l-Mustafâ dan iki yıl önce telif edilen ve bir mühür çizimi de içeren Hasan Hilmi'nin (ö. 1911'den sonra) *Levha-i Mühr-i Şerîf*inde nübüvvet mührüne dair Türk kültüründe yer edinen telakkiler daha ayrıntılı görülebilmektedir. Aynı zamanda bu yazının asıl konusu olan mezkûr eser ve yazarı aşağıda müstakilen değerlendirilmiştir.

Hasan Hilmi

İki divanıyla birlikte toplam 10 eserin varlığı bilinen Hasan Hilmi, 1854 yılında, günümüzde Bulgaristan'ın Kırcaali şehrine bağlı Ençets (Енчети) köyünde doğmuştur. O dönemde Edirne vilayetinin Hasköy kazasına bağlı olan köyün adı hem Hasan Hilmi'nin eserlerinde (Ekici, 2010: 367; Sazlık, 2010: 228) hem de resmî belgelerde (Kayıcı, 2013: 50; Kazancıgil vd., 2014: 273-274) Selman Cemaati olarak geçmektedir. Hasan Hilmi 15 yaşına gelince eğitim amacıyla köyünü terk edip İstanbul'a gitmiş ve eserlerinden anlaşıldığı kadarıyla kısa süreli seyahatler dışında ömrünün sonuna kadar İstanbul'dan ayrılmamıştır. En son 1911'de hayatta olduğu tespit edilebilen müellifin ne zaman ve nerede vefat ettiği bilinmemektedir.

İstanbul'da 18 yıl medrese eğitimi alan Hasan Hilmi, bu eğitimin bir sonucu olarak Hz. Câbir Camii olarak da anılan Atik Mustafa Paşa Camii'nde uzun yıllar fahri kürsü şeyhliği yapmıştır. Vaaz ve irşat amacıyla zaman zaman İstanbul civarındaki köy ve kasabalara da gitmiştir. Eserlerinde sık sık ifade ettiği üzere amelen Hanefi, itikaden Maturidi mezheplerine ve tarikaten Nakşibendi tarikatının Hâlidî koluna mensup olup aynı zamanda şeyhlik de yapan yazar, bütün telifatını söz konusu mensubiyetlerine ait itikadi konulara hasretmiştir. Divanları da bu değerlendirmeye dâhildir. Dolayısıyla edebi şahsiyeti de bu çerçevede şekillenmiştir. Bilimsel yayınları mevcut olan iki divanındaki (Ekici, 2010; Sazlık, 2010; Ekici ve Gümüş, 2020) manzumelerin tamamına yakını dinî konularda yazılmış olup birçoğu “yâ resûla'llâh” redifi üzerine kurulmuştur. Yazarın divanları dışında *Evsâf-ı Kırcaali Baba* (Yiğit ve Kayapınar, 2018) ve *Münzevî Risâlesi* (Ekici ve Taş, 2022) adlı nazım-nesir karışık eserleri bilimsel olarak yayınlanmıştır. *Miftâhu'l-Ârifîn* adlı eseri ise serbest bir şekilde Latin harflerine aktarılmıştır (Hasan Hilmi, 1981). Sayılarının dışında *Aşkenâme*, *Mev'izâ*, *Hazînetü'l-Ma'rîfet*, *Necâtü'l-Ebeveyn* ve *Levha-i Mühr-i Şerîf* adlı eserleri vardır. Bu çalışma sonucunda bilimsel yayınları bulunmayan mezkûr son beş eserden *Levha-i Mühr-i Şerîf* de bilim dünyasının yararına sunulmuş olacaktır.

Levha-i Mühr-i Şerîf

Levha-i Mühr-i Şerîf, adından da anlaşılacağı üzere genel olarak nübüvvet mührünü, özel olarak konu etrafında şekillenen inançların halk kültüründeki bir yansıması olan objeleşmiş nübüvvet mührü formunu konu edinmektedir. Kısa bir risale hükmünde olan eserde toplam 49 beyitten oluşan 3 manzume, bir nübüvvet mührü çizimi ve mensur bir hatime bölümü vardır.

Eserdeki manzumeler hezec bahrinin *mevâ'ülün/mevâ'ülün/mevâ'ülün/mevâ'ülün* kalıbı ile yazılmıştır. Bu kalıp, Hasan Hilmi'nin diğer eserlerinde de en çok kullandığı kalıptır (Ekici ve Taş, 2022: 19). Yine benzer şekilde yazarın diğer eserlerinde bulunan manzumelerin büyük çoğunluğunda olduğu gibi *Levha-i Mühr-i Şerîf*teki üç manzumeden ikisi, redifi “yâ resûla'llâh” sözcükleri üzerine kurulu birer naattir. Eserdeki ilk manzume 15, ikincisi 30 ve üçüncüsü ise 4 beyitten oluşmaktadır. İlk iki manzumede uyak bulunmamaktadır. Buna mukabil her ikisinde de redif vardır. 4 beyitlik son manzume ise *aa, ba, ca, da* uyak örgüsüyle yazılıp redifsizdir. Başka eserlerindeki manzumelerinde de müşahade edilen bu durum, yazarın dize sonu ses uyumunu gözetmediği hâlde teknik olarak uyak-redif ayrımını pek önemsememesinden kaynaklanmış olmalıdır. Hasan Hilmi, uyak konusunda olduğu gibi veznin tatbiki konusunda da oldukça rahattır. Bu konuda sorun bulunan eserdeki 5 dizede (1/3, 6, 11, 14; 2/16) çeşitli müdahalelerle vezin sağlanabilirken 2 dizede (2/10, 13) hiç sağlanamamaktadır. Vezne bir şekilde uydurulabilen geri kalan dizelerin tamamında ise oldukça çok imale ve zihaf uygulaması bulunmaktadır.

Eserin 15 beyitlik ilk manzumesinde nübüvvet mührünün bir modeli olduğu düşünülen levhalara yahut çizimlere bakmanın veya bu levhaları bulundurmaın sağlayacağına inanılan faydalar konu edilmiştir. Buna göre “âşık”ların bu nesneyi görünce öpüp gözüne sürdüğünü ifade eden yazar, sabah akşam ona bakanların Kevser şarabından içmiş gibi olacaklarını, ömürlerince kaza, bela, hastalık ve ansızın gelen ölümlerden korunacaklarını söyler. Aynı şekilde çocukları alkarısından, insanların veya cinlerin nazar ve sihirlerinden koruduğunu; beşiklerinin üzerine konulduğu takdirde bebeklerin melekler tarafından muhafaza edileceklerini ifade eder. Müteakiben ticaretle

uğraşanların dükkânlarına asmaları hâlinde müşterilerinin karınca gibi çoğalacağı, asıldığı evi yangından ve hırsızlıktan koruyacağı, vücuda basılması veya mezara konulması hâlinde kabir ve haşır azabından koruyup sırat köprüsünü süratle geçmeye yardımcı olacağına yönelik inançlar ve nakledilen bilgilerin kaynağının ise Süyûtî (ö. 1505) olduğu kaydedilmiştir.

Birinci manzumeden sonra, takip eden sayfanın başına nübüvvet mührünün bir modeli resmedilmiştir.¹ Hasan Hilmi'nin çizimi olan nübüvvet mührü modeli yuvarlak karakterli olup içinde Arapça yazılar (*Tebabbah, ente beysûrun. Teveceh baysu şite. Fe-inneke mansûrun. Lâ-ilâbe illa'llâh, Muhammediin resûlu'llâh*) ve bunların müellif tarafından yapılmış çevirileri vardır. Söz konusu çizim ve yazıları, aşağıda çeviri yazılı metinde orijinaline benzer bir şekilde aktarılmaya çalışılmıştır.

Eserde nübüvvet mührü modelinden sonra kaydedilen ikinci manzume sakal ve bıyık tıraşı hakkındadır. Hasan Hilmi sakal ve bıyık tıraşı hakkındaki, kendi fikrinde doğru olduğuna hükmettiği, dinî teamülleri işlediği manzumesinde bir yandan da Hz. Muhammed'in bu konudaki tutum ve davranışlarını konu edinir. Manzume bu yönüyle hilye veya şemail türü kapsamında değerlendirilebilir. Esasında nübüvvet mührü de Hz. Muhammed'in bedenî özellikleriyle ilgili bir konu olduğu için ilk manzume de aynı kapsamda değerlendirilebilir. Dolayısıyla *Levha-i Mühr-i Şerîfî* genel anlamıyla hilye veya şemail türü içinde görmek mümkündür. Nitekim yazar da böyle gördüğünden iki mevzuyu bir arada işlemiş olmalıdır. Bunun yanında *Levha-i Mühr-i Şerîfî*'nin, klasik Türk edebiyatı çerçevesinde değerlendirilebilecek nübüvvet mührüne münhasıran yazılmış bilinen tek eser olduğunu belirtmek gerekir.

Eserdeki son manzume 4 beyitten müteşekkil olup konu itibarıyla eserin bütününden ayrışır gibi görünmektedir. Mazumede “cihanın mürşidi” olarak nitelenen aşkın önemi ve aşk ehlinin dünyadan hiçbir zaman eksilmeyeceği konusu Mevlânâ Celâleddîn Rûmî'ye (ö. 1273) duyulan muhabbet bağlamında işlenmiştir.

Hasan Hilmi nesren yazdığı son kısımda ise yine sakal ve bıyık konusunu ele alıp bu konuda kendisine referans olduklarını düşündüğü 11 geçmiş İslam bilgininin adını veya eserini anmıştır.

Levha-i Mühr-i Şerîfî'nin müellif hatlı nüshası Ankara Milli Kütüphane'de 06 Mil Yz B 421/3 arşiv numarasıyla kayıtlı el yazmasının içinde yer almaktadır. Kütüphane kataloğuna eser adı “*Na'at-ı Şerîf*” biçiminde kaydedilmiştir. Nüsha, müellifin *Aşkenâme* (1891) ve *Mev'îza* (tarihsiz) adlı eserlerini de muhtevidir. Evvela *Aşkenâme* için kullanıldığı anlaşılan nüshada *Mev'îza* derkenara, *Levha-i Mühr-i Şerîfî* ise son üç yaprağa (270^a-272^a) kaydedilmiştir. Kırmızı cetveli, rekabeli ve muhtelif satırlı yapraklarda manzum kısımlar çift sütun, eserin sonundaki mensur kısım ise tek sütun olarak düzenlenmiştir. Eserin ilk sayfasında (270^a) en üstte kırmızı mürekkeple eser adı, son sayfasında (272^a) en altta ise “sene 1329” kaydı bulunmaktadır. Bu sene kaydı, Hasan Hilmi'nin eserleri üzerinde takip edilebilen son tarih olması bakımından ayrıca kayda değerdir.

Eser çeviri yazıya aktarılırken el yazmasının yaprak numaraları [] içinde koyu yazılmış ve mensur bölümde özgün metnin satır numaraları () içinde gösterilmiştir. Manzumelerin her biri eserdeki sırasına göre numaralandırılmış, metinlerine geçilmeden önce vezinleri yazılmış ve her bir beytin sıra numarası metnin sol tarafında gösterilmiştir. Mensur bölümlerde yer alan Arapça metinler Arap harfleriyle dizilmiş ve çevirileri dipnotta verilmiştir. El yazması metinde ayrı yazıldıkları halde vezin gereği birbirine ulanması gereken ünlüler “_” işareti ile gösterilmiştir. Sözcüklerin okunuşunda el yazmasının imlasına bağlı kalınıp, “*tecürbe* (1/11)” ve *mübr-ü Kudret* (1/11)” örneklerinde görüldüğü üzere, düzeltme veya standartlaştırma yoluna gidilmemiştir.

¹ Hasan Hilmi tarafından çizilen model için bu yazının tıpkıbasım bölümüne bakınız.

Çeviri Yazılı Metin

[270^a]

Levha-i Mühr-i Şerif

Bi' smillāhi' r-raḥmani' r-raḥīm

1

Mefā' ilün/ mefā' ilün/ mefā' ilün/ mefā' ilün

— — — / — — — / — — — / — — —

- 1 Nübüvvet mührini 'aşık görünce yâ resûla'llâh
Öpüp yüzün gözün sürse ölünce yâ resûla'llâh
- 2 Sevinüp rüz u şeb baksa ziyâret eylese her gün
İçer kevşer şarâbindan toyunca yâ resûla'llâh
- 3 Belâlardan kazâlardan emîn olur marâzlardan
İzin yok füc' eten mevte_ 'ömrünce² yâ resûla'llâh
- 4 Nazar degmez sihir tutmaz 'adüvvü ins ile cinden
Şabîyi ümmü şibyânlar tutunca yâ resûla'llâh
- 5 Çocuk dünyâya geldikde beşigi üstüne kónsa
Melekler hıfz ider me'mür olunca yâ resûla'llâh
- 6 Nübüvvet mühridir Loḳmân 'ilâc aldım hediyyemdir
Marîz oldum şihhat³ buldum içince yâ resûla'llâh
- 7 Ticâret isteyen ihvân nübüvvet levhasın alsun
Gidüp dükkânına aşsun açınca yâ resûla'llâh
- 8 Gelürler müşteriler çok qarınca gibi âdemler
Şatar mâlîñ alur akca açınca yâ resûla'llâh
- 9 Harîk-i dâr-ı dünyâdan şirâr-ı şerr-i sârîkdan
Necât bulur bi-hıfzi'llâh gelince yâ resûla'llâh
- 10 Evinde hıfz ider olsun nübüvvet mührini dâ'im
Bu şartdır niyyete hâliş gidince yâ resûla'llâh
- 11 Tecürbe eylemiş yazmış kitâbında Süyüfî hem
Muḥammed mühr-ü kudretdir Qur'an⁴ dilince yâ resûla'llâh
- 12 Şirâtı yıldırım gibi geçer yevm-i kıyâmetde
'Azâb çekmez hisâb görmez haşirce yâ resûla'llâh
- 13 Nübüvvet levhasın yazmış vücûda mührine başmış
Girince kabrine aşmış rahâtca yâ resûla'llâh

² Sözcük 'ömrünce biçiminde okunursa vezindeki aksaklık giderilebilir.

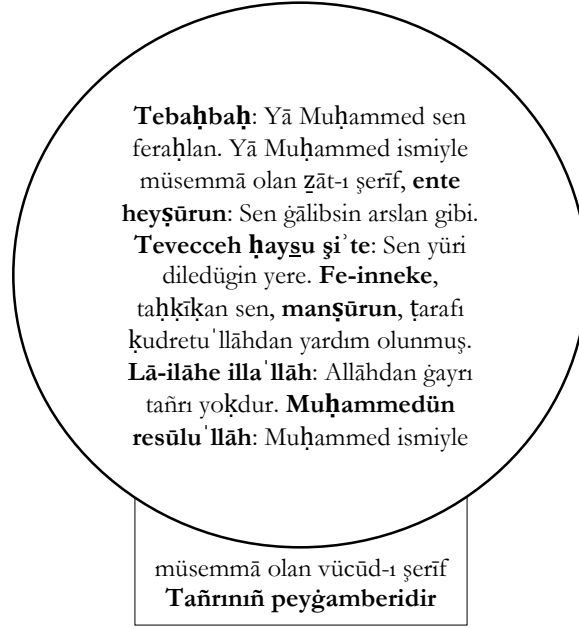
³ Sözcük şihhat biçiminde okunursa vezindeki aksaklık giderilebilir.

⁴ Qur'an sözcüğü dizeden çıkarılırsa vezindeki aksaklık giderilebilir.

14 Ebübekir 'Ömer 'Osmân 'Alidir 'aleme'l-aşhâb
Muḥammed mühri yüz⁵ dört kitâb refikce yâ resûla'llâh

15 Nübüvvet mührini gördi **HASAN HİLMİ** yüzün sürdi
Ayağın cennete başdı_âh idince yâ resûla'llâh

[270^b]

2

Na't-ı şerif 'ale'n-nebiyyi şalla'llâhu 'aleyhi ve sellem

Mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün/mefâ'ilün

— — — / — — — / — — — / — — —

1 Bıyık mekrüh şaḳal sünnet keseriz yâ resûla'llâh
Kesilse ḳabzadan fazla maḳaşsız yâ resûla'llâh

2 Yazılmış levḫasın gördüm kesilsün ḳabzadan fazla
Buña fetvâ viren müftî 'aḳılsız yâ resûla'llâh

3 Ḳaşirdir mu'cize liḫyeñ keserdiñ ḳabzadan zâ'id
Bu sünnet cümle aşḫâbda nizâ'sız yâ resûla'llâh

4 Ḥalifeñ ḫazret-i Ḥaydar bıyık kesdi şaḳal kesmez
Ricâliñ zîneti liḫye ḫilâfsız yâ resûla'llâh

5 Şaḳal baḫşinde şüfîler muḫâlif şer'e söz söyler
Ḥadîsiñ liḫye-i 'adle mümeyyiz yâ resûla'llâh

6 'Avâmıñ liḫyesi ḳabza keserler hiç uzatmazlar

⁵ *Yüz* sözcüğü dizeden çıkarılırsa vezindeki aksaklık giderilebilir.

- Bıyıklar ağızını örtmüş sevilmez yâ resûla'llâh
- 7 Tavile lihyeler görse delilsiz dahl ider şüfi
Bu teşbihde ğalaṭ söyler ḥaṭâsız yâ resûla'llâh
- 8 İmâm-ı ḥazret-i 'Alî uzatdı lihyesin müşbit
Göbeginden aşağıda riyâsız yâ resûla'llâh
- 9 İmâmlar kıvâli aqvâdır şakal kesmekte şüfi
Bu fetvâ cümle taqvâda kesilmez yâ resûla'llâh
- 10 'Avâm başka ḥavâş başka eḥaşsu'l-ḥâş muḳarrebler
Ḥasenâtu'l-ebrâr seyyi'âtü'l-muḳarrebîn teslîmiz yâ resûla'llâh⁶
- 11 Naşarâ dîn-i 'İsâda Yahûdî dîn-i Mûsâda
Muḥammed dîni taqvâda kesilmez yâ resûla'llâh
- 12 Şakaldan başka mâlim yok mu 'arızlar uzun görsün
Şakalımdan kıll eksilse yamarız yâ resûla'llâh
- 13 [271^a] Bıyıkdan kesdigin kıllı şakalıñ ucuna ekle
Şefâ'at sünnetiñ bekle Kıtırmız yâ resûla'llâh⁷
- 14 Be hey şüfi ḥazer eyle şakal dahli cehâletdir
Cehâletle cehennemde yanarız yâ resûla'llâh
- 15 Namâz kılmaz oruç tutmaz bıyık kesmez şakal şalmaz
Bu şüfi bunları görmez ne_a'mâyız yâ resûla'llâh
- 16 Ḥaḳıḳat şâf-derün şüfi başiretle nazar kılsa
Ḳuşûr⁸ lihyede bulmaz ḥumaḳâyız yâ resûla'llâh
- 17 Ḥayât nefsiñ memâṭ bulsun memâṭ ḳalbiñ ḥayât bulsun
Şakal şal mübârek olsun şerîfiz yâ resûla'llâh
- 18 Zekânında şakal yokdur şorarsan yaşı kırık beşdir
Yenilmiş nefse bu arslan şefi'iz yâ resûla'llâh
- 19 Şakal şalmaz şabîlerdir bıyık yokdur neyi kessün
Bu icrâ bâliğ olduḳda keseriz yâ resûla'llâh
- 20 Naşîḥat ṭâlib-i ḥaḳḳa hidâyetle hediyyemdir
Şakal şalmaḳ kerâmetdir ḳabûliz yâ resûla'llâh
- 21 Sa'âdet lihyenizde var beyâz kıll on yedi yerde
Rivayet var yigirmi de ḥisâbız yâ resûla'llâh

⁶ Vezin bozuk.

⁷ Vezin bozuk.

⁸ *Ḳuşûr* biçiminde okunursa vezindeki aksaklık giderilebilir.

- 22 Şakal dersinde irşādım kitāb-ı meşnevīdendir
Bu dersi şeyh-i Rüstemden okuruz yā resūla'llāh
- 23 Meşāhīr-i meşāyīh'dan Vidin şehrin şemistānı
Vidinli şeyh-i Rüstemdir mürīdiz yā resūla'llāh
- 24 Ledünnī 'ilmine meşhūr cihānıñ zabtına me'mūr
Ṭarīkat şeyhi feyzu'llāh muṭ'iiz yā resūla'llāh
- 25 Hākīkat kuṭbu tevhīdi ṭarīkat gāvıı tefrīdi
Hidāyet şemsi tecrīdi ziyāyız yā resūla'llāh
- 26 Şemā'il hāk kitābındır yazılmış çok hadīsler var
Boyardıñ ihtiyāt idüp şakalın yā resūla'llāh
- 27 Ebūbekir bu sünnetle 'amel itdi nice yıllar
Vücūdi eskidi gitdi boyardı yā resūla'llāh
- 28 Cihād itmekde düşmāna şecī' olmağ bu niyyetle
Şerī' atde cevāz vardır cesūrız yā resūla'llāh
- 29 Ğazā'-i nefsi ekberde mücāhid fi-sebīli'llāh
Şakal kesmekte ğazā'ı çok şehīdiz yā resūla'llāh
- 30 [271^b] Şemā'il-i şerīfiniz kütübhāne açılmışdır
Okur ezber **HASAN HİLMİ** şakalız yā resūla'llāh

3

Mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün/mefā'ilün

✓ — — — / ✓ — — — / ✓ — — — / ✓ — — —

- 1 Dime aşhāb-ı 'aşğ öldi cihān boşdur şakın dānā
Bulınur Şems-i Tebrīzī kāmı emsāl-i Mevlānā
- 2 Gelenler gitdiler heyhāt cihānı boş bırakmazlar
Güneş aḥşam ğurūb itse şabāḥ vakti toğar 'aynā
- 3 Cihānıñ mürşidi 'aşğdır ebed bākī ğurūb itmez
Laḳırtıyla bu iş bitmez çalınsun nāy-ı Mevlānā
- 4 **HASAN HİLMİ** 'ayb görme güneş yok dirse 'arifler
Gözünde perdeler vardır ḥaber vir Şemsi Loḳmāna

[8] Bıyık şakal kesmek hakkında olan ta'birāt-ı şahīḥalar bunlardır: İmām-ı Ebū Yūsuf, [9] İmām-ı Mālik, İmām-ı Faḥrī'd-dīn Rāzī, İmām-ı Ğazālī, Kādīḥan, İmām-ı Tirmīzī, İmām-ı [10] Nevevī, İmām-ı Buḥārī, İmām-ı Müslim ve Kādī 'İyāz ve şāḥībū'l-Hülāşa, Ebū Ḥanīfe [11] bi-ecma'ihim ittifāken; bıyığını kesmeli, şakalını ḥāl üzerine terk itmeli, didikleri mes'ele [12] kavl-i taḳvāya elyağdır. Ve şakalı ziyāde kesmek 'Acem ve Mecūsī ve Fırenk ve dinde za'if [13] olan Ḥaydarī ğurūhu olduğundan ḥaşyetu'llāhda müstağrağ olduklarına binā'endir. Mıkrāz [14]

itmeleri, fetva kavlınce mes'ele, Yahūdî ve Naşārāya müşabehet lazım gelmesün için, bıyığını ^[15] kesüp şaķalından bir miqđār-ı şabza fazla olan kılları kesmeli, deyi cā'iz gördiler. ^[16] Bu şabzada ihtilāf-ı şer'î vardır: Üç el bir yüzdür ve üç el bir şaķaldır, ^[17] bir avuç bir şabzadır. İşte endāze-i şer' ile ölçülür ve takvā maķaşıyla [272^a] ^[1] kesilir. Peyğamber-i zî-şāna ittibā'-ı tām hāķķında bir güzel ^[2] sünnet-i şerifdir. 'Ulemā'-i rabbānî ve meşāyih-ı hāķķāniye bu mes'ele bābu ^[3] takvāda müstesna olunur. ^[4] أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَ أَهْلُ ^[4] إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ، ^[5] إِنِّي أَخَشِيكُمْ وَ اتَّقَاكُمْ إِلَى اللَّهِ ^[5] ^[10]. hādîsi hikmet-i senedāt-i etkīyādır. ^[6] قُلِ الْخَيْرَ وَ إِلَّا فَاسَكْتُ ^[6]. Hāķķ te 'alā dili bir yaratdı, şulağı iki. ^[7] İki diñle, birden artıķ söyleme.

Sene: 1329

Sonuç

Hiz. Muhammed'in sırtında, sol kürek kemiği yakınında bulunup kaynaklarda ben, siğil veya kist olarak da nitelenen et parçası, Müslümanlar tarafından peygamberlik nişanı hükmünde değerlendirilerek nübüvvet mührü (hâtemü'n-nübüvve, hâtem-i nübüvvet, mühr-i nübüvvet) unvanıyla anılagelmiştir. Zaman içinde bedenî bir nişan olmanın da ötesinde olağanüstü anlamlar yüklenen nübüvvet mührü, Hiz. Muhammed'i başlıca mevzularından biri edinen klasik Türk edebiyatında da başlangıcından itibaren mucizevî bağlamda telakki edilmiştir. Naat, mevlit ve doğrudan Hiz. Muhammed'in fiziksel özelliklerini konu edinen hilye türü eserlerde bu telakkinin neticesi olan birçok kayıt vardır.

İslamî gelenekte Hiz. Muhammed'in fiziksel özelliklerinin ancak yazı vasıtasıyla ifade edilebilmesinin sonucunda onun cismanî varlığıyla sağlanmak istenen temas, resim yerine, manevî bir saygınlık da atfedilen hat levhaları (hilye-i şerif) aracılığıyla kurulmuştur. Hiz. Muhammed'in fiziksel bir özelliği olup aynı zamanda bir mucize olarak görülebilen nübüvvet mührü de hilye levhaları gibi zaman içinde mukaddes bir nesneye dönüştürülmüştür.

Hasan Hilmi'nin *Levha-i Mühr-i Şerif*i yukarıda anılan takdis ameliyesinin edebiyatta yansıma bulan bir ürünüdür. *Levha-i Mühr-i Şerif*e göre nübüvvet mührü levhaları, insanlara türlü işlerinde yardımcı olup onları afetlerden koruyucu mucizevî etkiler taşıdığına inanılan bir nevi tılsımlı nesnelere. Eser, sırasıyla 15, 30 ve 4 beyitten oluşan 3 manzume, bir nübüvvet mührü levhası ve mensur bir sonuç bölümü içermektedir. *Levha-i Mühr-i Şerif*, genelde nübüvvet mührüne, özelde ise nübüvvet mührü levhalarına toplum tarafından ne gibi anlamlar atfedildiğini sarahaten ifade etmesi ve konu hakkında Türk edebiyatında müstakilen kaleme alınan nadir bir eser olması bakımından kayda değerdir.

⁹ إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ، أَهْلُ التَّقْوَىٰ وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ ۙ (Fâtır, 35/28).” [1. İtalik kısımlar, ilgili ayette bulunmadığı hâlde metnin devamına müellifçe eklenmiş ibareleri göstermektedir. İbareler Kur'an'da başka bağlamlarda bulunmaktadır. 2. Ayet meali Diyanet İşleri Başkanlığı tarafından yayımlanan linkten (<https://kuran.diyaset.gov.tr/mushaf/kuran-meal-2/fatir-suresi-35/ayet-35/kuran-yolu-meali-5>) alınmıştır.]

¹⁰ إِنِّي أَخَشِيكُمْ وَ اتَّقَاكُمْ إِلَى اللَّهِ: “Allah'tan en çok korkmanız benim.” anlamındaki hadis rivayetinden alındı.

¹¹ قُلِ الْخَيْرَ وَ إِلَّا فَاسَكْتُ: “Ya hayır söyle ya da sus.” anlamındaki hadis rivayetinden alındı.

Kaynakça

- Ahatlı, E. (2001). Nübüvvet mührü (tarihî süreçteki algılanması ve anlamlandırılması). *Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*(3), 281-302.
- Aynülkudât Hemedânî. (2016). *Tembîdât aşk ve hakikat üzerine konuşmalar*. (H. Baltacı, Çev.) İstanbul: Dergâh.
- Ceyhan, N. (2021). Klasik İslâm tarihi kaynaklarında nübüvvet mührü. *ATEBE*(6), 53-77.
- Çelebioğlu, A. (1996). *Mubammedîye*. İstanbul: MEB.
- Ekici, H. (2010). *Hasan Hilmi Edirnevî Dîvânı (inceleme-metin)* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekici, H., & Gümüş, K. (2020). *Hasan Hilmi Dîvânı (inceleme-metin-dizgin-ıtkıbasım)*. Ankara: Sonçağ Akademi.
- Ekici, H., & Taş, B. (2022). *Hasan Hilmi ve Münzevî Risâlesi*. Ankara: Son Çağ.
- Emami, A., & Sharafaei, M. (1393 (2015)). Nigâhî be şurûh-i irfânî-i mühr-i nübüvvet/A look at mystical commentaries of mohr-e nabovat. *Pijûhbîshâ-yi Edeb-i İrfânî (Gevher-i Gâyâ)/Researches On Mystical Literature (Gowbar-i-Guyâ)*, 8(2), 29-48.
- Hasan Hilmi. (1329 (1911)). *Levha-i mübr-i şerîf*. Ankara: Milli Kütüphane. Arşiv No: 06 Mil Yz B 421. v. 270a-272a.
- Hasan Hilmi. (1981). *Miftâhu'l-ârifîn*. (H. Ege, O. Dalcı, & İ. Gündüz, Dü) İstanbul: Şelale.
- Kayıcı, H. (2013). *Sâlnâmelere göre idârî, sosyal ve ekonomik yapısıyla Edirne Sancağı*. İstanbul: Edirne Valiliği.
- Kazancıgil, R., Gökçe, N., & Öncel, M. (2014). *Edirne il yulluğı H. 1319-M. 1901*. Edirne: Edirne Valiliği.
- Köksal, M. F. (2011). *Mevlid-nâme*. Ankara: TDV.
- Muhammed Hâdî bin Muhammed Hüseyinî. (1114 (1703)). *Ziyâu'l-uyûn*. İran Kitâbhâne-i Meclis-i Şûra-yı Millî Kütüphanesi, Arşiv No: 5580.
- Mustafa Fevzî bin Nu'mân. (1913). *Şümûsu's-sâfî fi-evfâfi'l-Mustafâ*. İstanbul: Tevsi'-i Tıbâ'at Matba'ası.
- Sazlık, F. (2010). *Hasan Hilmi bayatı, edebî kişiliği, dîvânı ve dîvânının incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sinanoğlu, M. (2007). Nübüvvet Mührü. *TDV İslâm ansiklopedisi* (Cilt 33). İstanbul: İSAM.
- Soydan, S. (2002). *Niyazi'nin Tercüme-i Hilye-i Şerif adlı eserinin inceleme, metin ve sözlük çalışması* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yeniterzi, E. (1989). *Divan şiirinde na't*. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü (Doktora Tezi).
- Yılmaz, Y. (2014). *Süleyman Çelebi Dede Mevlid-i Şerîf gramer-metin-dizgin*. Ankara: SAGE.

عمره شريف
لوه

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اوبوب يوزك كوزك سورسوا بولول الله	نبوت مهري عاشق كوز نجده يار سول الله
ايجر كوز شيرتد طوي نجده يار سول الله	سويوب روزش بفسن يارب يله كوز
اذن بوق نجده موت عمر نجده يار سول الله	بلارون قضا اردن امين اولور مضره
صبي اوصيانا طوي نجده يار سول الله	نظره مرمي طوي مرمي عدو انسن يله جندت
ملك كحفظ ايده قامور او نجده يار سول الله	جوجوق نيايد كاد كده بيشيكي و سون قوشه
مريض اولدو صحت بولدم ايجنه يار سول الله	نبوت مهري دير لقمان عاليج ايدر هبم
كديوب دكاته تصوا ايجنه يار سول الله	بخارت استيان اخون نبوت لو حمرن اسون
صنارها ملك الوراجه ايجنه يار سول الله	كلور لومشتر بوجوق نجده كبي ادمار
بخات بولور حيفظ الله كلينه بولور الله	جوجوق اوردنيادن شيرار شير سار قدن
بوشطدير نيته خالص كنجي بولور الله	اونده حيفظ ايده اوسون نبوت مهري دهر
عجه مهر قدر تد قران ديلنجه يار سول الله	بختر ايشن لازميش كتابنده سيوطم
عذاب جكم حساب كوز مرنجيه يار سول الله	صراط بلدي بزمي كنجم بوق قيامته
كنجده فخر اصميش حاجته يار سول الله	نبوت لوحه سلك يار ميسر جوده مهري بولميش
محمد مهر نور دوت كتاب فقيه بولور الله	ابوبك عمر عثمان عيلدي عله الامام

نبوت مهري كوزدي حلي بوزك سوردي
اياغني جسته باصدي ايدنجه يار سول الله

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
بِقَدَرِ مَنْزِلَةِ مَوْلَانَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَسَلَّمَ

كسلسه فضرون فضله مفاصير رسول الله	يقوم كوفه صفال سنت كسه ريار رسول الله
بوكافونى وصرن مفتى عطفير ريار رسول الله	باراليش لوجه سن كورده كر كسلسون فضل
بوست جملة اصحابك براعير ريار رسول الله	قصير ريار مخرجك كسرونك فضرون زائد
رجالك رينتي حيمه خالافير ريار رسول الله	خليفك حضرت حيدر ريس كسه صفال كسندر
حديثك حيمه عدله ممان ريار رسول الله	صفال مختارن صوفيا مختار الشري ريار رسول الله
بيقر اغري اور تمش سويل ريار رسول الله	عولك حيمه سرحضه كسر كسيج اور تمرار
بو تشبهه غار سويل خطا سير ريار رسول الله	طوبه حيمه زكوره دليل سير دخل بدر
كوب كندن اشا غيد ريار رسول الله	امام حضرت علي اور زادي حيمه سن مثبت
بوقو اجملة تقواه كسلسون ريار رسول الله	امام قول قوادير صفال كس كده اي صوفى
حسنات كبر سينات المقيمين سلسون ريار رسول الله	عوافيشقه خواص بشقه اخص لاص مقرب
محمد دين تقواه كسلسون ريار رسول الله	نصار حيمه بن عيسى بهودي دين مولا ده
صفال دن قيل كسلسه ممان ريار رسول الله	صفال دن بشقه ماله بوقو عارف اوران نور

بقدر

يَقْدِرُ سَبِيحًا فِي صَقَالِكِ أَوْجِهَهُ أَكَلَهُ
بَهْمِي صُوفِي خَدْرُ إِلَيْهِ صَقَالُهُ خَلَّ جَهَانَهُ
نَمَازُ قَلْبِهِ أَوْ رُوحِ طَوْنِهِ يَوْمَ صَقَالِ صَلَاحِهِ
حَقِيقَةُ صَافِيَّةٍ صُوفِي بَصِيرَةٍ نَظَرِ قَلْبِهِ
جَمَاتِ نَفْسِكَ نَمَاتِ بُولَسُوغَاتِ قَلْبِكَ جَمَاتِ بُولَسُوغَاتِ
زَقَانَتِهِ صَقَالُ تَوْقِدِ صُورِ سَنَائِيهِ وَفِي بَشَرَتِهِ
صَقَالُ صُلْبِ صَبِيرَتِهِ يَوْمَ قَدَرِي كَسْرَتِهِ
تَجَمُّعُ طَرِيقَتِهِ هَذَا إِلَيْهِ هَدَى مَسِيرَتِهِ
سَعَادَتِ لِحْمِهِ نَزْدَهُ وَأَرَبِيَا ضَرْفِ الْوَلَدِ يَدِ كَيْبَرَتِهِ
صَقَالُ رَشِيدِهِ أَرْشَادِهِ كِتَابِ مَنُوبِيَّةِ تَارِهِ
مَشَاهِيرِ مَنِيَا تَخْدِنُ وَدِينِ شَهْرَتِهِ شَمْسَتَانِي
لَبَنِي عَيْنِهِ مَشْهُورِ جِهَانِهِ تَضْيِطِنَهُ مَأْمُورُ
حَقِيقَتِ قَطْرِ تَوْجِيهِ طَرِيقَتِ عَوْنِ قَهْرِي
شَمَائِلِ حَقِّكَ إِيذِي بَارِئِ لَشْنِ حَوْثِ حَيْثُ وَرَا
أَبُو بَكْرٍ بُولَسُوغَاتِ عَمَلَانِي نَجْمِهِ يَلْدَانِي
جَمَادِ أَمْنِكَ دُورِ شَمَائِلِ شَيْخِ أَوْلَادِ بُولَسُوغَاتِهِ
غَزَاؤِ نَفْسِكَ كَبْرِيَّةِ مَجَاهِدِي فِي سَبِيلِ اللَّهِ

شَفَاعَتِ سُنَّتِكَ بَلْمَهُ قَطْرِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
جَمَالَتِهِ بِجَمَادِ بِنَائِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بُوصُوفِي بُولَسُوغَاتِ كُورِ مَنِيَا زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
قُصُورِي لِحْمِهِ دَهْ بُولَسُوغَاتِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
صَقَالُ صَالِحِي بَارِئِ أَوْلَسُوغَاتِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بِيلِشِ نَفْسِهِ بُولَسُوغَاتِ شَفِيعَتِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بُولَسُوغَاتِ أَوْلَادِهِ كَسْرَتِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
صَقَالُ صَدَقِ كَرَمَتِهِ رَقِيبِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
رَوَايَتِ وَارِثِي كَرَمَتِهِ حَسْبَانِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بُولَسُوغَاتِ شَيْخِ رُشِيدَتِهِ أَوْ قُورِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بُولَسُوغَاتِ شَيْخِ رُشِيدَتِهِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
طَرِيقَتِ شَيْخِ فَضْلَتِهِ مَطْعَمِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
هَدَايَتِ تَمَسُّقِ مَحَبَّتِي ضِيَائِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بُولَسُوغَاتِ رَحْمَتِي طَائِرِي وَرِثِي صَقَالِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
وَجُودِي سَكِينِي كِتَابِي بُولَسُوغَاتِ زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
بِيرَعَّتِهِ جَوَارِي وَرَادِ جُورِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ
صَقَالُ كَسْرَتِهِ عَارِزِي حَقِّ شَهِيدِي زِيَارَتِ رَسُولِ اللَّهِ

شما ای شریفی از کتبمانه اجلسیدر
اوقوز از بزرگ حلی صفا لیزیا رسول الله

دیده اصل عشق اولدی جهان پوشد صقلاننا
کلنگد بیهفات جهان بوش بر قزل
جهانک منشد عشق ابدی غریب اتمز
بویوشمین تیر بیری فی امثال مولانا
کوشن اخنام غریبانه صبح قوتوناننا
لقنبله بوشن تیرنا بسون نای مولانا

حسرت کورمه کوشن بوردیسه عارفله
کوزنده بوده لر وار ز خبر ورش شمس لقمانه

بیو و صقال ستمه حقیقه اولان تعیرات صحیح لر بونلردر امام ابو یوسف
امام مالک امام فخر الدین رازی امام عزالدین قاضی امام تبریزی امام
نوح امام بخاری امام مسلم واقعی عیاض وصاحی الخلاصه ابو حنیفه
یا جمعهم اتفاقا یعنی کسلی صفا لیزیا حال و زبانه ترک اتمی بیدکلی مسئله
قول نقوایه القدر وصقال زیاده کسماک عجم و محوی و فیریک و دینه ضعیف
اولا حیدر کوفه اولدیغیدن حسبه اللهه مستغرق اولد قلوبنه بناه در تر لر مقراض
اتمکری فتوا قولنه مسئله یهوی و نصار ایه مشابره لایم کانت ایچون بیغی
کسوب صقالندن بر مقدار فیضه فضله اولان قبل لری کسلی دیوجان کوز دیلر
بوقیضه ده اخیلا و شرعی واردر اویج آینه بوردر واویج آلیر صقلاندر
بیر اویج بوقیضه در - ایشته انداز شرعیله اویچاورد ونقوا مقاصیله

کسلور

كسبوا بِعَمَلِهِمْ بِشَانِ اِتِّبَاعِ تَامِ حَقِيقَةِ رُكُوزِ
سُتُو شَرِيْفِيْدِرْ عِلْمًا رَبَّانِي وَمَشْرِاحِ حَقَائِقِيْ بِوَسْئَلِهِ يَا ب
تَقْوَاهُ مُسْتَنَادًا اَوْلُوْر اِتْمَانِ خَشْيَةِ اللهِ مِنْ عِبَادِيْهِ الْعُلَمَاءِ
اَهْلُ التَّقْوَا وَاَهْلُ الْمَغْفِرَةِ اَنْزَلْنَا حَقِيقَتَكَ نَاْزِلًا اَوْلَانِ اَيْتِ شَرِيْفِيْدِرْ
لِيْ اَحْتِيَاكُمُ وَاَنْقَاكُمُ ^{لِللّٰهِ} حِكْمَةً سَنَدَانِ اِتِّبَاعِيْ
قُلُوبِ الْخَيْرِ وَالْاَفَاْسِكُ حَقُّ تَعَالَى اِيْ بِيْ رِيْدَارِ تَدْقُوْلَاغِيْ اِيْ
اِيْ كِيْ دِيْ كَلَهْ بُوْدَنْ اَرْتَقِ سُوْبِيْ كَهْ

سنة ١٣٢٩

EXTENDED SUMMARY

One of the main subjects of the classical Turkish literature tradition, which takes its basic principles from Islamic culture, is prophet Muhammad. Mentioning the prophet in all kinds of works belonging to this tradition is almost an obligatory custom. As a natural consequence of this situation, everything about the prophet Muhammad could be the subject of classical Turkish poetry. Some subjects have been dealt with more widely and broadly in poems compared to other subjects of *sirah*. In this context, *Miraj* and especially the event of ascension have been common and detailed topics in classical Turkish poetry. Although it is not discussed in detail and frequently enough to be an independent genre like the *Miraj* verses, *mohr-e nabovat* can also appear as a subject in *naats*.

Mohr-e nabovat has taken place in poems since the beginning of Classical Turkish literature due to its extraordinary features. However, it is often referred to as a miracle that is only briefly mentioned in another general topic. In classical Turkish poetry, it was mentioned with its features that it had an extraordinary structure, that it was the proof of the prophet Muhammad being the last prophet, that it was a divine stamp and that there was an inscription in two lines on it.

Over time, the meanings attributed to the *mohr-e nabovat* have increased even more. As a result of this situation, especially mystics started to write independent works on the quality and meaning of the *mohr-e nabovat*. It is understood that this extraordinary spiritual aspect, or in other words, esoteric meanings, attributed to the *mohr-e nabovat* in the following periods, caused it to turn into an iconographic element and a talisman believed to bring good luck by being depicted over time. In Turkish culture, the plates on which the *mohr-e nabovat* is drawn have been transformed into a lucky faith object through iconographic drawings, especially in Sufi circles. In Hasan Hilmi's (d. after 1911) *Levha-e Mohr-e Sharif*, which also includes a drawing, the notions of the *mohr-e nabovat* in Turkish culture can be seen in more detail.

Hasan Hilmi was born in 1854 in the village of Ençets (Енчѐт) in the present-day Bulgarian city of Kardzhali. When he turned 15, he left his village for education and went to Istanbul. As it is understood from the information he gave in his works, he did not leave Istanbul until the end of his life, except for short trips. It is not known when and where the author, who was last determined to be alive in 1911, died. The author has 10 known works today. 5 of these works have been published, the others have not yet been published. As a result of this study, *Levha-e Mohr-e Sharif*, one of Hasan Hilmi's 5 works that do not have scientific publications yet, will be presented for the benefit of the scientific world.

As the name suggests, *Levha-e Mohr-e Sharif* deals with the *mohr-e nabovat* in general and the objectified *mohr-e nabovat*, which is a reflection of the beliefs shaped around the subject in folk culture. In the work, which is like a short treatise, there are 3 verses consisting of 49 couplets, a drawing of the *mohr-e nabovat*, and a prose conclusion. In the first verse of the work, which consists of 15 couplets, the benefits that are believed to be provided by looking at the plates or drawings that are thought to be a model of the *mohr-e nabovat* or having these plates are discussed. According to this, the author, who states that "lovers" kiss this object and rub it on their eyes, says that those who look at it morning and evening will feel as if they drank from Kawsar wine, and that they will be protected from accidents, troubles, diseases and sudden deaths for the rest of their lives. Likewise, it protects children from evil, evil eye and magic of humans or jinn; It means that babies will be protected by angels if placed on their cradles. Subsequently, it has been recorded that if traders hang it in their shops, its customers will multiply like ants, it will protect the house where it is hung from fire and theft, and if it is stepped on the body or placed in the grave, it will protect it from the torment of the grave and resurrection and help to cross the Sirat Bridge quickly. After the first verse, a model of the *mohr-e nabovat* is depicted at the top of the following page.

The *mohr-e nabovat* model, drawn by Hasan Hilmi, has a round character and has Arabic inscriptions and their Turkish translations made by the author. In the last part, which Hasan Hilmi wrote prose, he again addressed the issue of beard and mustache and mentioned the names or works of 11 past Islamic scholars, whom he thought were references in this regard.

Levha-e Mohr-e Sharif is noteworthy in that it clearly expresses what kind of meanings are attributed to the *mohr-e nabovat* in general and to the *mohr-e nabovat* plates in particular, and that it is a rare work written on the subject in Turkish literature independently.